

ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ

ΛΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ

1. Έχει λεχθεί ότι ο Ιουστινιανός ήταν ο τελευταίος ρωμαίος αυτοκράτορας στον βυζαντινό θρόνο (G. Ostrogorsky). Μπορείς να εξηγήσεις τον χαρακτηρισμό;

Ο Ιουστινιανός ήταν ο τελευταίος Ρωμαίος αυτοκράτορας στο βυζαντινό θρόνο, γιατί ήταν ο τελευταίος ηγεμόνας μιας αυτοκρατορίας που εκτεινόταν από τη Δύση ως την ανατολική Μεσόγειο, από την Ισπανία και τη βόρεια Αφρική ως τις περιοχές του Καυκάσου. Μετά τον Ιουστινιανό, το κράτος από τους πολύχρονους πολέμους ήταν εξασθενημένο και οι επόμενοι αυτοκράτορες αδυνατούσαν να διατηρήσουν την αυτοκρατορία σε τέτοια έκταση. Οπότε, τα επόμενα χρόνια το Ρωμαϊκό κράτος θα περιοριστεί κυρίως στην ανατολική Μεσόγειο (Ελλάδα, Βαλκάνια, Μικρά Ασία, Αιγαίο) και θα μετασχηματιστεί σε Βυζαντινό. Επίσης, ο Ιουστινιανός ήταν αυτός που έχτισε λαμπρά οικοδομήματα στο Βυζάντιο και ασχολήθηκε, όπως οι Ρωμαίοι νομομαθείς, με την καταγραφή και την επεξεργασία της νομοθεσίας.

2. Ποιο υπήρξε το πολιτικό πρόγραμμα του Ιουστινιανού;

Το πολιτικό πρόγραμμα του Ιουστινιανού ήταν: Ένα κράτος, μία εκκλησία, μία νομοθεσία. Θέτοντας σε εφαρμογή το πρόγραμμα αυτό, ενίσχυσε την αυτοκρατορική εξουσία και προσπάθησε με αυστηρούς νόμους να περιορίσει τη δύναμη των μεγάλων γαιοκτημόνων των επαρχιών και να προστατεύσει τους ελεύθερους αγρότες. Στο θρησκευτικό τομέα προσπάθησε να επιβάλει την Ορθοδοξία σε όλη την έκταση της αυτοκρατορίας και τέλος, ως προς την νομοθεσία, προχώρησε στην κωδικοποίηση του Ρωμαϊκού Δικαίου.

3. Πώς αντιμετώπισε ο Ιουστινιανός τη «Στάση του Νίκα» και ποιες συνέπειες είχε αυτή στην άσκηση της εξουσίας του Ιουστινιανού;

Ο Ιουστινιανός κατέστειλε με αποφασιστικότητα και σε συνεργασία με την ικανότατη σύζυγο του Θεοδώρα, την «Στάση του Νίκα», δηλαδή την εξέγερση των δήμων του Ιπποδρόμου Πράσινων και Βένετων, και του λαού της Κωνσταντινούπολης, που ονομάστηκε Στάση του Νίκα (532). Οι συνέπειες αυτής

της αντιμετώπισης ήταν να ενισχυθεί η άσκηση της αυτοκρατορικής εξουσίας και να περιοριστεί σημαντικά η δύναμη των δήμων.

4. Ποια ήταν η πολιτική του Ιουστινιανού στα ζητήματα της θρησκείας;
Στο θρησκευτικό τομέα ο Ιουστινιανός προσπάθησε να επιβάλει την Ορθοδοξία σε όλη την έκταση της αυτοκρατορίας, καταδίωξε τους οπαδούς των αιρέσεων και της αρχαίας θρησκείας και ανέστειλε τη λειτουργία της Νεοπλατωνικής Ακαδημίας στην Αθήνα (529). Επίσης, φρόντισε με κάθε μέσο να διαδώσει το Χριστιανισμό σε λαούς του Καυκάσου και της Ανατολικής Αφρικής.

5. Γιατί ο Ιουστινιανός αναθεώρησε και κωδικοποίησε το ισχύον ρωμαϊκό Δίκαιο; Ποια ήταν η σημασία του νομοθετικού του έργου;

Ο Ιουστινιανός αναθεώρησε και κωδικοποίησε το ισχύον Ρωμαϊκό Δίκαιο διότι οι νόμοι ήταν σκοτεινοί, δηλαδή δεν ήταν ξεκάθαροι και ήταν τόσοι πολλοί και με αντιφάσεις, ώστε προκαλούσαν σύγχυση και δυσκόλευαν την απονομή της δικαιοσύνης. Η σημασία του νομοθετικού έργου του ήταν μεγάλη διότι το κράτος απέκτησε μία ενιαία νομοθεσία, την τελειότερη μέχρι τότε, και έτσι το κράτος μπορούσε να διοικηθεί πιο αποτελεσματικά. Πολλά δε στοιχεία από τη νομοθεσία του Ιουστινιανού εξακολουθούν και σήμερα να έχουν εφαρμογή και το Ιουστινιάνειο Δίκαιο αποτέλεσε τη βάση του Δικαίου της Νεότερης Ευρώπης.

6. Ποιον στόχο έθεσε ο Ιουστινιανός στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής του; Ο στόχος που έθεσε ο Ιουστινιανός στην εξωτερική πολιτική του ήταν η **αποκατάσταση της Ρωμαϊκής Οικουμένης**, δηλαδή την ανόρθωση της ρωμαϊκής εξουσίας στη **Δύση**.

7. Ποια ήταν τα αποτελέσματα των πολεμικών εκστρατειών του Ιουστινιανού να αποκαταστήσει τη Ρωμαϊκή Οικουμένη;

Τα αποτελέσματα των πολεμικών εκστρατειών του Ιουστινιανού ήταν τα εξής: Κατέλυσε εύκολα το Βανδαλικό Βασίλειο στη Β. Αφρική, κατέκτησε το Οστρογοθικό Βασίλειο στην Ιταλία, ενώ από το Βησιγοθικό Βασίλειο στην Ισπανία ανακτήθηκαν μόνο οι παράκτιες περιοχές στα ΝΑ. Στην Ανατολή, όταν ο πέρσης βασιλιάς Χοσρόης Α' κατέλαβε εκτεταμένες περιοχές, με τη συνθήκη του

562, αποκατέστησε την εύθραυστη ισορροπία μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων. Στα Βαλκάνια έκτισε πολλά φρούρια και δαπάνησε τεράστια ποσά για την εξαγορά της ειρήνης, όμως οι εισβολές των Σλάβων και άλλων λαών στις ευρωπαϊκές επαρχίες συνεχίστηκαν.

9. Ποιες ήταν οι συνέπειες των μακροχρόνιων πολέμων του Ιουστινιανού για την αποκατάσταση της Ρωμαϊκής Οικουμένης;

Οι αλληπάλληλες εκστρατείες του Ιουστινιανού φαίνεται ότι ξεπερνούσαν τις δυνατότητες του κράτους. Οι πόλεμοι του στη Δύση και την Ανατολή απογύμνωσαν τις ευρωπαϊκές επαρχίες από στρατεύματα και άδειασαν τα κρατικά ταμεία. Η κατάσταση αυτή εξασθένησε τη διεθνή θέση του Βυζαντίου και είχε ολέθριες επιπτώσεις στην εδαφική ακεραιότητα του κράτους επί των διαδόχων του.

10. Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το στοιχείο του ναού της Αγίας Σοφίας που εντυπωσίασε και εντυπωσιάζει ακόμα και σήμερα τον επισκέπτη;

Το στοιχείο που εντυπωσίασε και εντυπωσιάζει ακόμα και σήμερα τον επισκέπτη στο ναό της Αγίας Σοφίας είναι ο τρούλος! Οι πεσσοί συνδέονται μεταξύ τους με τόξα που σχηματίζουν ημισφαιρικά τρίγωνα και δημιουργούν ένα στεφάνι, πάνω στο οποίο στηρίζεται με τρόπο εντυπωσιακό. Έτσι ο τρούλος μοιάζει να κρέμεται από τον ουρανό.

11. Αναζητήστε εικόνες της Αγίας Σοφίας στο διαδίκτυο και αιτιολογήστε τη διαχρονική σημασία της οικοδόμησης του ναού.

Η διαχρονική αξία της ανοικοδόμησης αυτού του ναού έγκειται στο ότι από τους τριάντα δύο ναούς που ο Ιουστινιανός έχτισε στην Κωνσταντινούπολη η Αγία Σοφία ήταν η μόνη που άντεξε στο χρόνο, υμνήθηκε και έγινε σύμβολο και πηγή έμπνευσης όχι μόνο για τον μεσαιωνικό αλλά και για τον νεότερο Ελληνισμό.

ΛΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΜΠΕΔΩΣΗΣ

1. Να αντιστοιχίσετε τους όρους της στήλης Α με τους όρους της στήλης Β. Προσοχή! Στη στήλη Β περισεύει ένα δεδομένο.

Στήλη Α

- α) Αγία Σοφία
- β) Στάση του Νίκα
- γ) Πανδέκτης
- δ) Πέρσες

Στήλη Β

- 1. Ιππόδρομος
- 2. Γνώμες αρχαίων Ρωμαίων Νομικών
- 3. Ανθέμιος και Ισιδώρος
- 4. Γαιοκτήμονες
- 5. Χοσρόης Α'

2. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι «σωστό» ή «λάθος», γράφοντας «Σ» ή «Λ» αντίστοιχα.

Α) Νεαρές ήταν οι παλαιοί νόμοι που γράφτηκαν από αρχαίους Έλληνες νομικούς.

(Λ)

Β) Ο Ιουστινιανός, με αυστηρούς νόμους, περιόρισε τη δύναμη των μεγάλων γαιοκτημόνων προστατεύοντας τους ελεύθερους αγρότες. (Σ)

Γ) Ο Ιουστινιανός ανέκτησε την ιταλική χερσόνησο από τους Οστρογότθους, μετά από μακροχρόνιους πολέμους. (Σ)

Δ) Η Αγία Σοφία ήταν κλασικό κτίσμα ναού με ρυθμό βασιλικής χωρίς τρούλο σε ορθογώνιο σχήμα. (Λ)

3. Να ταξινομήσετε τα πιο κάτω ιστορικά γεγονότα κατά αύξουσα χρονολογικά σειρά, ξεκινώντας από το προγενέστερο και αριθμώντας τα από το 1 μέχρι το 4.

A. Συνθήκη ειρήνης Βυζαντινών Περσών	4
B. Έναρξη βασιλείας του Ιουστινιανού	1
Γ. Στάση του Νίκα	2
Δ. Ολοκλήρωση του ναού της Αγίας Σοφίας	3

4. Να γράψετε σύντομα κατατοπιστικά σημειώματα για τα πιο κάτω, με βάση τα ζητούμενα των παρενθέσεων:

α) Αγία Σοφία (Αρχιτεκτονικός ρυθμός, αρχιτέκτονες, σημασία)

Η Αγία Σοφία είναι κτισμένη με βάση τον νέο αρχιτεκτονικό ρυθμό της Βασιλικής με τρούλο. Αρχιτέκτονες ήταν ο Ανθέμιος και ο Ισίδωρος. Ο ναός της Αγίας Σοφίας έχει τεράστια σημασία για όλους τους Έλληνες και τους Χριστιανούς, αφού έγινε σύμβολο του Βυζαντίου, αλλά και πηγή έμπνευσης μέσα στους αιώνες.

β) Στάση του Νίκα (Τι ήταν, χρονολογία, πρωταγωνιστές, αίτια, κατάληξη)

Η Στάση του Νίκα ήταν μια εξέγερση εναντίον του αυτοκράτορα που έγινε το 532 μ.Χ. από τους δήμους του Ιππόδρομου, τους Πράσινους και τους Βένετους. Οι δήμοι ήταν αθλητικά σωματεία, αλλά είχαν και πολιτική ισχύ. Κύρια αιτία της εξέγερσης ήταν η νέα φορολογία που επέβαλε ο αυτοκράτορας. Στην εξέγερση συμμετείχε και ο λαός της Κωνσταντινούπολης. Ο αυτοκράτορας με τη βοήθεια της συζύγου του Θεοδώρας κατάφερε να καταστείλει την εξέγερση, όμως υπήρξαν μεγάλες ζημιές και 30000 νεκροί.

γ) Αποκατάσταση της Ρωμαϊκής Οικουμένης (Ισπανία, Ιταλική χερσόνησος, Πέρσες, Βαλκανική)

Ο Ιουστινιανός προκειμένου να αποκαταστήσει την ρωμαϊκή εξουσία στη Δύση κατέλυσε εύκολα μεν το Βανδαλικό Βασίλειο στη Β. Αφρική, αλλά χρειάστηκαν σκληροί αγώνες για να νικήσει το Οστρογοτθικό Βασίλειο στην Ιταλία (535-555). Τέλος από το Βησιγοτθικό Βασίλειο στην Ισπανία ανακτήθηκαν μόνο οι παράκτιες περιοχές στα ΝΑ. Επίσης, με τη συνθήκη του 562, αποσώβησε προσωρινά την απειλή από μέρους των Περσών. Ωστόσο γενικά, η εξωτερική πολιτική του Ιουστινιανού Α' με τους αλληπάλληλους πολέμους στη Δύση και την Ανατολή

απογύμνωσε τις ευρωπαϊκές επαρχίες από στρατεύματα και άδειασε τα κρατικά ταμεία, εξασθενίζοντας τη διεθνή θέση του Βυζαντίου.

Γ] ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗΣ ΠΗΓΗΣ

Αφού μελετήσετε τα πιο κάτω παραθέματα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις, να απαντήσετε στις ερωτήσεις που ακολουθούν:

A. Κωδικοποίηση του Δικαίου

Ο Ιουστινιανός , επειδή βρήκε τους νόμους σκοτεινούς λόγω της ανεπίτρεπτης πληθώρας τους και σε εμφανή σύγχυση εξαιτίας των αντιφάσεων τους , τους απάλλαξε από την αταξία των απατηλών λέξεων. Παραμέρισε τις αποκλίσεις τους και τους έδωσε διαρκή ισχύ.

Προκόπιος , Κτίσματα Ι 1 , έκδ. Ο. Veh , Μόναχο , 1977 , 18 – 19.

B. Ήθελε το κράτος να έχει μία νομοθεσία και αυτή να είναι η τελειότερη μέχρι τότε. Έτσι το κράτος θα μπορούσε να διοικηθεί πιο αποτελεσματικά και οι κάτοικοι θα αισθάνονταν ίσοι απέναντι στο νόμο. Έβαλε λοιπόν τον Τριβωνιανό με τους συνεργάτες του να συγκεντρώσουν και να ξεκαθαρίσουν τους παλιότερους νόμους και σ' αυτούς επάνω να προσθέσουν τους δικούς του. Έτσι βγήκε μία σειρά από νομικά έργα , που - όλα μαζί - είναι γνωστά με το όνομα «ρωμαϊκό αστικό δίκαιο». Αρκετά πράγματα από τη νομοθεσία αυτή εξακολουθούν και σήμερα να έχουν εφαρμογή.

«Ρωμαϊκή και Βυζαντινή Ιστορία» , Αρ. Βουγιούκα , ΟΕΔΒ – Αθήνα – 1980 , σελ. 70 – 71.

Γ. Η πραγματικότητα επιβάλλει τη χρησιμοποίηση της ελληνικής γλώσσας και στη διοίκηση.

«...Και δε γράψαμε το νόμο στην πατροπαράδοτη γλώσσα (λατινική) αλλά σ' αυτή την κοινή , την ελληνική , ώστε να γίνει γνωστός σε όλους , αφού θα μπορούν να τον καταλάβουν εύκολα...»

Απόσπασμα από τη «Νεαρά» VII , Ι , του Ιουστινιανού , μετάφραση.

α) Να εξηγήσετε το λόγο για τον οποίο ο Ιουστινιανός αναθεώρησε και κωδικοποίησε το ισχύον Ρωμαϊκό Δίκαιο. (παραθέματα Α και Β)

Ο Ιουστινιανός αναθεώρησε και κωδικοποίησε το ισχύον Ρωμαϊκό Δίκαιο διότι οι νόμοι ήταν σκοτεινοί, δηλαδή δεν ήταν ξεκάθαροι και ήταν τόσοι πολλοί και με αντιφάσεις, ώστε προκαλούσαν σύγχυση και δυσκόλευαν την απονομή της δικαιοσύνης.

β) «Έτσι βγήκε μία σειρά από νομικά έργα , που - όλα μαζί - είναι γνωστά με το όνομα «ρωμαϊκό αστικό δίκαιο». (παράθεμα Β)

I. Να παρουσιάσετε τα έργα που περιλάμβανε το αναθεωρημένο ρωμαϊκό δίκαιο. (ονομασία και περιεχόμενο του κάθε έργου)

*Το αναθεωρημένο Ρωμαϊκό Δίκαιο περιλάμβανε τον **Ιουστινιάνειο Κώδικα** με τους πριν από τον Ιουστινιανό αυτοκρατορικούς νόμους, τον **Πανδέκτη** που περιλάμβανε γνώμες ρωμαίων νομικών, τις **Εισηγήσεις** που ήταν εγχειρίδιο για τους αρχάριους σπουδαστές της Νομικής και τις **Νεαρές** δηλαδή τους νέους νόμους.*

II. Ποιο από τα πιο πάνω έργα ήταν γραμμένο στα ελληνικά και γιατί; (παράθεμα Γ)

Οι Νεαρές (δηλ. οι νέοι νόμοι) εκδόθηκαν μετά το 534 και γράφθηκαν οι περισσότερες στα ελληνικά, γιατί οι υπήκοοι του ανατολικού τμήματος κυρίως δεν κατανοούσαν τη λατινική.

γ) Να επισημάνετε τη σημασία του νομοθετικού έργου του Ιουστινιανού. (παράθεμα Β)

Η σημασία του νομοθετικού έργου του Ιουστινιανού ήταν πολύ μεγάλη διότι το κράτος απέκτησε μία ενιαία νομοθεσία, την τελειότερη μέχρι τότε. Το κράτος, έτσι, μπορούσε να διοικηθεί πιο αποτελεσματικά και οι κάτοικοι αισθάνονταν ίσοι απέναντι στο νόμο. Αρκετά πράγματα από τη νομοθεσία του Ιουστινιανού εξακολουθούν και σήμερα να έχουν εφαρμογή και το Ιουστινιάνειο Δίκαιο αποτέλεσε τη βάση του Δικαίου της Νεότερης Ευρώπης.